

Открытый урок по балкарскому языку в 8 классе учительницы балкарского языка Узденовой Замиры Исмаиловны.

Дерсни темасы: Бош айтымланы къралыу жаны бла къруумлары.

Дерсни мураты: бош айтымланы къралыуларына кере къруумларын айыруу; бир баш членли бош айтымланы эки баш членли бош айтымладан айыра билиу; жайылган эм жайылмаган бош айтымланы сюзюу.

Дерсни барыуу:

1. Юй ишлерин сюзюу. 81-чи иш

2. Къангада айтымланы синтаксис жаны бла тинтиу.

Кюз артында суукъ жауунла терк- терк жауадыла. Алма терекни башында кызыл алмала бардыла. Бахчада тирлик иги битгенди.

3. Соруюла бла ишлеу.

Айтым деп неге айтабыз?

Айтымны баш членлери кърыйсыладыла?

Айтымны сансыз членлери ненча боладыла эм аланы атларын айтыгъыз.

Айтымны сёзден бла сёз тутушдан не башхалыгъы барды?

Айланчла айтым боламыдыла?

Къарамчылыкъ деген сёзню къралай ангылайсыз?

Хапарчылыкъ деген неди?

Айтым ненча сёзден къралыргъа боллукъду?

Кем айтымла деп къралай айтымлагъа айтабыз?

Сёзлюк жаздырма. Къонгур, кърыйынлыкъ, къоншум, сырыйна, хычыуун, эришиу, шух.бояу, жууурт, туккюч, къруум, къруанч. Иш: бу сёзле бла сёз тутушла къруагъыз. (Къонгур ийнек, уллу кърыйынлыкъ, суйген къоншум, узакъдан сырыйна, хычыуун жабыу. Кючлю эришиу, татлы шух, кызыл бояу, жууурт айран, эмен туккюч, тамашалыкъ къруанч.)

Жангы теманы ангылатыу.

Къангада:Сабий ойнайды, Сабий эшикде топ бла ойнайды. Кюн тийди. Эрттенликден окъуна кюн тийди. Иш: бу айтымлада башчы бла хапарчыны табыгъыз.Кърыйсы айтымлада башчы бла хапарчыдан сора башха сёзле бардыла? Сиз къралай оюм этесиз, башчы бла хапарчыдан къралган айтымла къралай айтымладыла? Биз алагъа къралай айтымла дерге боллукъбуз?

Тюзсюз. Ала эки баш членли бош жайылмаган айтымладыла. Башха айтымлада уа, башчы бла хапарчыдан сора сансыз членле бардыла.Алагъа биз эки баш членли бош жайылган айтымла дейбиз. Бизни тилибиз байды, шатыкды, аны себепли малкър тилде бир баш членли бош айтымла да кеп тюбейдиле. Алагъа бир баш членли бош айтымла дейбиз. Сёз ючюн: Кърайдан эсе да жетди. Эшикде бек суукъду. Бу айтымлада башчы жокъду. Тилде бош айтымланы асламысыны эки баш членлери болады. Башчы бла хапарчыдан къралган айтымла жайылмаган эселе да, быланы хар бири толу магананы кёргозтеди. Къралыу жаны бла кърарай-малкър тилде бош айтымла эки баш членли. бир баш членли. жайылган эм да жайылмаганлагъа юлешинедиле.

Бегитиу. Китап бла ишлеу. 83-чю иш. Алгъа эки баш членли айтымланы. Ызы бла уа бир баш членли айтымланы жазыгъыз.

1. Хамит кърыйчуду. 2. Школда беш жүз окъуучу барды. 3.Ала иги окъуйдула. 4. Биз аладан юлгю алабыз.

1. Мында окъуучулагъа бек игиди. 2. Алагъа жай малчылагъа болушургъа тюшеди. 3. Иш мардабызны иги толтурсакъ, анда бизге бек ыразы боладыла. 4. Кетейик. Кеч болабыз. 5. Барыгъыз. Дерсигизни окъугъуз.

85-чи иш. Алгъа жайылгъан, ызы бла жайылмагъан айтымланы жазыгъыз. 1. Мында иссиди. 2. Къарангы кече. 3. Эрттенлик. Суууклукъ бизге кесин сездиреди. 4. Мен халкъымы бек сюеме. 5. Сабанла суу излейдиле. 6. Театргъа барамыса? – Барама. 7. Атха миннген этедиле, ёгюзню жекген этедиле. 8. Мени ана тилим манга анамча багъалыды. 9. Биз шуёхлабыз.

Сабийле, аны бла биз бюгюн бош айтымланы къуралыу жаны бла къауумларын тинтгенбиз. Бир баш членли бош айтым деп къаллай айтымгъа айтабыз? Эки баш членли бош айтым деп къаллай айтымлагъа айтабыз? Жайылмагъан бош айтымла къурагъыз. Жайылгъан бош айтымны жайылмагъан бош айтымдан къалай айырыргъа боллукъду?

Юйге иш: 84-чю иш.